

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 20. junija 1883.

Obseg: Pogozdovanje Krasa na državne stroške. — Avstrijska trgovinska zadruga za mlekarke izdelke. (Konec.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — V spomin dr. Jan. viteza Bleiweisa-Trsteniškega. (Dalje.) — Slovansko slovstvo. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Pogozdovanje Krasa na državne stroške.

Kdor je v novejšem času obiskal postojnsko jamo, zapazil je nad cesto, katera drži v jamo, prostor nasajen z borovci, jeseni, javori itd. Ta svet obsega 15.₀₀ Ha. *) in ga je postojnska soseska pustila državi za pogozditi. Tukaj so sadili črni bor, hrast, jesen, brest, javor in bukev. Ostali so le črni bori, deloma tudi jesen in javor, drugo drevje je poginilo. Najboljše so se obnesli leta 1881. in 1882. sajeni črni bori, katerih se je 80% prijelo. Zdaj je ves prostor ž njimi zasajen.

Popotniki, ki hodijo po veliki cesti iz Planine v Postojno, opazijo nad Postojno precj visok, špiĉast, kamnit in pešĉen hrib, ki se zove „ostri vrh“ in je z 1½ meter visokim zidom obdan. Ta hrib meri 12.₆₀ Ha. Uže leta 1874. so tukaj smreke sadili, pa z malo izjemo so se vse posušile. Leta 1881. nasadilo se je 45.000 črnih borov, 1400 jesenov, 600 brestov in 1882. leta 80.000 črnih borovcev. Od teh jih 70—80% raste. Leta 1878., 1879. in 1880. sajeni borovci so jako lepi, pa se jih je le malo prijelo. Ves ta svet je lastnina postojnskih obĉanov.

Za „Gabrom“ zraven vasi Rakitnik nahaja se 10.₃₅ Ha. obsežnega sveta, lastnina Rakitniĉanov. Na tem svetu so 1880. leta 38.000 črnih borovcev, 1000 javorov, 300 brestov in 400 topolovih natiĉev nasadili. Razun 20—25% črnega borovca je vse drugo drevje poginilo. A leta 1882. nasadili so 65.000 črnega borovca, 1600 javorov in jesenov, katere sadike so se z malo izjemo vse prijele.

Na prostoru blizo vasi Matenjavas, kateri je lastnina obĉanov v Matenjivasi in 2.₀₀ Ha. obsega, nasadilo se je 1882. leta 17.000 črnih, 1000 belih borovcev, in 1500 jesenov jako vspešno.

Na rebru gore „osojnica“ pri Št. Petru ogradilo se je na državne stroške 13.₀₅ Ha. sveta z zidom. Svet je lastnina obĉanov iz Št. Petra in Radohove vasi. Blizo ⅔ vsega sveta obsadilo se je 1881. leta s 47.000 črnimi borovci z izvrstnim vspehom, razun jesenske nasadbe, katera se je slabo obnesla. Vsadilo se je tukaj 15 litrov lešnjikov za poskušnjo.

*) Ha. pomeni hektar.

Nad vasjo Kal tik južne železnice, kateri 8.₅₀ Ha. obsežni svet gre v last Kalanom, se je l. 1878. s črnimi in belimi borovci pogozdoval, l. 1879. so pa sadili tam želod in topolove natiĉe. Črnega in belega bora ostalo je na 0.₅ Ha. obsežnem prostoru okoli 60%, na ostalem prostoru komaj 5%. Topolovi natiĉi in hrasti so se posušili. Leta 1880. sadilo se je na 4.₀ Ha. velikem prostoru 22.000 črnih borovcev, 400 bukev, 400 javorov, 200 kostanjev in 6400 topolovih natiĉev. Ker je nastala suša, poginilo je skoro vse drevje, razun črnih borovcev, katerih je 20—25% ostalo.

Spomladi leta 1881. nasadilo se je okoli 3.₀ Ha. in porabilo 29.000 črnih borovcev, 400 jesenov in 200 pravih kostanjev in 1882. leta 2—5 Ha. in potrebovalo 22.000 črnih borovcev, 1000 javorov in 2000 jesenov. Blizo 1 Ha. nasadil se je letošnjo spomlad. Leta 1881. in 1882. sajeno drevje vspešno raste, se ga je 60—70% prijelo.

Pod Gabrkom pri Famljah pripustili so Fameljĉani in Gabrĉani 10.₀₀ Ha. prostornega sveta z zidom obdati in potem pogozditi. Na tem svetu nasadili so uže dvakrat topolove natiĉe, kateri so pa poginili. Leta 1880. nasadilo se je 5.₀ Ha. z 28.000 črnimi borovci, 2000 hrasti, 200 bukvami in 8400 topolovimi natiĉi. Črnih borovcev je 30—40% ostalo, vse drugo drevje pa poginilo. V spomladi l. 1882. popravljala se je prejšnja nasadba in velik del sveta na novo nasadil. V ta namen porabilo se je 60.000 črnih borovcev, katerih se je 60—70% prijelo. V jeseni leta 1882. vsadilo se je 15 litrov lešnjikov.

Za „starim gradom“ na potoku „Bela“ nad Vipavo in Vrhpoljem nahaja se blizo 164.₁₇ Ha. obsežnega prostora. Okoli 30 Ha. se je s črnim borovcem, jesenom, pravim kostanjem in akacijami nasadilo. Prijelo se je tega drevja, katerega se je uže 250.000 posadilo, 50 do 60%. Pod cesto, ki drži iz Vipave na Col, je tudi 1.₀₀ Ha. prostornega sveta s črnimi borovci nasajenega in dobro rastejo.

„Stražica“ nad Trnovem, last trnovskih obĉanov, je visoka, kamnita in pešĉena gora in meri 40.₅₀ Ha. Leta 1876. in 1877. nasajena je bila vsa gora s črnimi in belimi borovci. Teh je na 1.₀₀ Ha. obsežnem prostoru 80—90%, na 6—7 Ha. prostornem svetu pa 50%, toraj poprek 20—30% ostalo in nekoliko jeliš v grabnu.

Letošnjo spomlad nasadilo se je blizo 20.₀ Ha. s črnimi borovci, jeseni, akacijami in lipami.

Vsega skupaj se je od leta 1874. do zdaj nad 100 Ha. Krasa pogozdilo na državne stroške. Na vsaki Ha. sadilo se je blizo 10.000 sadik. Poprek dobil je vsak. delavec na dan 48 do 52 kr. Nasadba 1000 sadik stala je 3 gold. do 3 gold. 25 kr.

Avstrijska trgovinska zadruga za mlekarke izdelke.

(Dalje in konec.)

Da bode mogoče presoditi, v koliko se mlekarstvo v Avstriji more razviti, sežemo po statističnih pripomočkih. Ti nam kažejo, da so nekateri za mlekarstvo ne najbolj ugodni okrajji, ki so v zadnjih desetih letih prišli v okrožje železniškega prometa, in jim je bilo po tem omogočeno, svoje mleko prodajati, število krav povikšali za 45%.

Ako se pomisli, da so prej ko ne pri omenjenem povikšanju števila krav vendar-le posebno vdeleženi tika pri železnici ležeči deli okraja, da bode pa gotovo prodaja mlekarških izdelkov splošno vplivala na vse kraje, in pa, da je še dosti krajev, v katerih se bode po spremenjenih razmerah prodaje število krav pomnožilo v še enkrat in v dvakrat toliko, tedaj se ne bode lahko previsoko segalo, ako se trdi, da se bode v prihodnje poprek še pomnožilo za 45%.

Ako se konečno tudi na to ozira, da je mogoče množino mleka, katerega na leto daje zdaj vsaka krava poprek po 984 litrov, pomnožiti na še toliko, tedaj se pokaže, da je mogoče sedanjo pridelovalno moč povikšati skoraj v trikratno. Zdaj daje 100 krav na leto po 984 litrov, skupaj 98.400 litrov, prihodnje bode po 145 krav na leto po 1968 litrov dajalo skupaj 284.160 litrov.

Obračamo se do prihodnjih družbenikov s prošnjo, središče podpirati v spolnovanju njegove naloge z nevtrudljivim zboljševanjem pridelovanja. Mnogo je dela, da se dosežejo izvršni izdelki napredovalnih dežel (Danske, Holsteinske, Švedske itd.). Po osnovi, katero namerava zadruga, bode mogoče, da se v primerno kratkem času povzdignemo.

Iz popisanih razmer trgov zanašamo se zaupljivo, da bodo tudi naši sosede istega poklica naše podvzetje prijazno sprejeli. Biti bi to znalo povod, da se tudi tam vresničijo enaki nameni. — Koristi pravega pridelovanja bi se po tem toliko uspešneje varovale in toliko bolj otežila zmaga od zapadne strani preteče konkurence.

Gospod minister za poljedelstvo je tudi, dobro vedoč, da se mora na korist izdelovanja za prodajo skrbeti, prej kakor bi država skrbela s sredstvi in napravami, kakor so: mlekarški učeniki, mlekarške šole itd., za krepko povzdigo mlekarstva povzročil preteklo poletje skupno mlekarško razstavo v Trstu, in je s to dal prvi nagib „avstrijski trgovinski zadrugi za mlekarške izdelke“, katera se zdaj snuje; zato smemo tudi pričakovati, da se bode poljedelsko ministerstvo za podvzetje gorko zanimalo.

Kmetovalcem tedaj pripada naloga, mogoče storiti zadrugi, z vso močjo delati v dosego stavljenega si namena.

Podpisani izvrševalni odbor vabi s tem k pristopu in prosi izjave o pristopu poslati v začasno pisarno izvrševalnega odbora s sledečim naslovom: „Wien I, Elisabethstrasse 18 (Kanzlei des Generalinspectors Sr. Excellence des Grafen Trautmannsdorff, Herrn Ad. Halla).“

Izvrševalni odbor avstrijske trgovinske zadruga za mlekarške izdelke.

Pravila

avstrijske trgovinske zadruga za mlekarške izdelke.

§. 1. Zadruga se imenuje: „avstrijska trgovinska zadruga za mlekarške izdelke, vpisana zadruga z omejenim poroštvom“. Sedež svoj ima na Dunaji, sme pa tudi na drugih krajih osnovati podružnice.

§. 2. Podvzetje ima namen:

- Prodajo in izdelovanje vsakovrstnih mlekarških izdelkov za lasten in tuj račun;
- povzdigo mlekarstva s trgovinskimi, tehničnimi in drugimi pospeševalnimi sredstvi, ki se ka žejo primerni;
- dovoljenje predplač na družabnike;
- trgovino in izdelovanje vsakovrstnih mlekarških priprav in pomočnih tvarin.

§. 3. Družbenik postati sme vsaka samopravna fizična in juridična oseba. Vstop v zadrugo se ima prositi po pisni izjavi, v kateri je povedati število željenih deležev, potem pa vrsta in množina mlekarških izdelkov, ki se nameravajo vsak mesec prodajati po zadrugi. Predstojništvo določuje o sprejemu in ga sme tudi odreči, ne da bi navedlo vzrokov.

Izstop je prostovoljen ali ne prostovoljen.

Prostovoljno se more izstopiti: po oddaji deležev družemu, čegar vstop pa je vezan na predstojne pogoje sprejema; po odpovedi deležev, vendar se v prvih štirih letih poslovanja deleži podvzetja ne smejo odpovedati. Po preteku tega časa smejo družbeniki s koncem vsakega opraviškega leta izstopiti, potem, ko so najmanj pol leta poprej pisмено se odpovedali. Vendar pa še ene leto po izstopu ostanejo poroki enako drugim družbenikom s svoto premoženja odloženo v §. 12.

Neprostopoljen je izstop, ako se ne spolnujejo po družbeniku v smislu pravil prevzete dolžnosti, potem z zgubo državljskih častnih pravic in vsled smrti.

Ako se v kljub pismenega opominja po preteku štirih tednov ne zadosti zamujenim plačilnim dolžnostim, nastopi izključenje in tedaj sme predstojništvo izreči, da so uže dana vplačila zapadla na korist rezervinega zaklada.

Pri slučajih smrti nastopijo dediči v pravice in dolžnosti umrlega, vendar je s predstojnimi pogoji obema deloma pripuščeno razvezati pogodbo.

Ako bi družbenik padel v konkurs ali sicer nezmožen postal, s svojim premoženjem razpolagati, sme predstojništvo izreči izključenje.

§. 4. En delež podvzetja znaša 100 gold. av. v. in nastane z vplačilom družbenikov tako, kakor po sklepu splošnega zbora; obroke razpiše predstojništvo.

Pri tem se pridruže družstvenemu predstojništvu pravica, izdati od deležev podvzetja desetinke, katere se morajo pa popolnem vplačati.

Število prve vrste deležev podvzetja odločuje se na sto tisuč kosov.

Ustanovi se zadruga, kakor hitro je vsaj petdeset deležnikov oglasilo svoj pristop in so podpisali in polno vplačali najmanj pet sto deležev podvzetja.

§. 5. Vsak družabnik je zavezan:

- V §. 2. zaznamovane družbene namene v smislu naredeb, katere uvede predstojništvo, pospeševati;
- po pristopu nastale dolžnosti vsake vrste spolnovati.

Nasproti pa pristaja:

- vsakemu družbeniku brez ozira na višino izgotovljenega vplačila posebna pravica izbora in pravica izbornosti pri splošnem zborovanju s pogoji določenimi v §. 9.;